

KARADAĞLAR DİZİSİNDEKİ POLİTİK SEMBOLİZM

Show TV de birkaç bölümünü izlediğimiz Karadağlar Dizisi¹, Dostoevsky'in Karamazov Kardeşler üzerinden senaryo edildiğinden, hakkında okunması gerekli düşündüğümüz makaleyi uyarlayarak ve özet mahiyette sunarak dizinin seyredenlerde yapacağı etkiyi irdelemiş olacağız.

Dostoevsky üzerine en fazla değerlendirme yapılan klasik Rus yazarı olmanın yanı sıra kendi adıyla da anılan düşünüş biçiminin de temsilcisidir. Karamazov Kardeşler ise yazarın en büyük şaheseri olarak kabul edilmektedir. Bu makalede amaçlanan Dostoevsky'nin eklektik (Bağdaştırıcı, kaynaştırıcı, uzlaştırıcı, telif edici) düşünce yapısının; kişisel, tarihsel ve ideolojik arka planının irdelenmesi yoluyla tanımlanması ve bu düşüncenin politik izdüşümünün Dostoevsky'nin yaşamının en politik döneminde yazılan Karamazov Kardeşler romanındaki yansımalarının tespit edilmesidir. Burada, romanın **politik bir sembolizmle örüldüğü iddia edilmekte** ve her bir karakterin dönemin bir siyasal duruşunu simgelemesinin yanı sıra, olay örgüsünün de Dostoyevski'nin politik algılamalarını ve öngörülerini yansıttığı iddiası açıklanmaya çalışılmaktadır. Böylelikle, ortaya konmuş olan Dostoyevski düşüncesinin, Karamazov Kardeşler ile **Karadağlar Dizisinin politik söylemin** çözülmesiyle berraklaştırılması amaçlanmıştır.

Dostoevsky, sadece dünya edebiyatında değil, Freud'dan Henry Miller'a kadar etkileriyle düşün dünyasında da müstesna bir yer tutmaktadır. Edebiyatçı olarak başarısı ve onun yarattığı edebiyat üzerine yapılan sayfalar dolusu değerlendirmelere rağmen, onun düşüncesi ve politik duruşuna dair yapılan değerlendirmeler çok daha kısıtlıdır. Bu değerlendirmelerin pek çoğu da onun hayatının son dönemleri üzerine yoğunlaşmıştır. Politik düşünceleri ve edebiyatı arasındaki ilişkilere dair eserler ise daha da sınırlıdır. Bunlarda da yine Dostoevsky'nin hızla değişen siyasal görüşlerinin yarattığı handikaplarla (engellerle) karşılaşılmaktadır.

Dostoevsky, Karamazov Kardeşler ile aile mecazını kullanarak ve tüm karakterlerini politik aktörlerle özdeşleştirerek o günün Rusya'sının siyasal bir portresini çizmekte, aktörleri tanıtmakta ve öngörülerini ve umutlarını ve hatta umutsuzluklarını yansıtmaktadır.

Karamazov Kardeşler romanından hareketle Karadağlar Dizisi ileri bölümlerde senaryo belki çeşitlemeye gireceği düşünülürse de sonuç romanın kontrolü altında olacağı kesindir.

Karadağlar dizisini Romanın işaretiyle ele alırsak önce zamanın toprak reformunun² güncelliğini koruduğu yıllar 1930-1950 ve sonrasını, mekân ise yeni yeni ağa, tefeci kontrolünden kurtulmaya çalışan halk ve üzerinde devletin varlığı hissedilen küçük Anadolu kasabası olduğu görülmektedir.

(EĞER ROMANA TAM SADIK KALINIRSA DİZİNİN SENARYOSU ŞU ŞEKİLDE DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.)

Romanın kahramanlarının dizideki karşılığı olan şahıslar

¹ Dr. Taşansu Türker; (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi) **Karamazov Kardeşlerde Politik Sembolizm makalesinden faydalanılarak hazırlanmıştır.**

² 1934 senesinde, yurt dışından gelen Türklere toprak vermek gayesiyle çıkarılan İskân Kânununa göre 4,6 milyon dönüm toprak dağıtıldı. Türkiye'de köklü bir toprak reformu yapılması gerektiği pekçok devlet yetkilisi ve politikacı, tarafından söylendiyse de uygulamaya gidilmedi. 1945'te çıkarılan Çiftçiyi Topraklandırma Kânunu da büyük toprak sahiplerinin siyâsî baskıları neticesinde ılımlı bir toprak reformuna dönüştü. Reformla ilgili uygulamalar ancak Demokrat Parti iktidarı döneminde yapılabildi. Büyük bir kısmı hazine arazisi olmak üzere 1,5 milyon dönüm toprak dağıtıldı. 1960-1971 seneleri arasında toprak reformuyla ilgili birçok kânun tasarısı hazırlandıysa da hiçbirisi kânunlaşamadı. Haziran 1973'te çıkarılan 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kânunu'nun uygulanması için Şanlı Urfa ili pilot bölge seçildi. Kânunda belirtilen esaslara göre 1613 aileye âit olan 1,61 milyon dekar arazi kamulaştırıldı. Bu arazinin 231.000 dekarı 1218 aileye dağıtıldı. Ancak Ekim 1976'da Adâlet Partisinin müracaatı üzerine Anayasa Mahkemesi Kânunu iptal etti. Kânunlaştırıldığı halde dağıtılmayan topraklar, düşük bedellerle eski sahiplerine kiraya verildi. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı yürürlüğe girince de bu topraklar eski sahiplerine iade edildi.

Fyodor: Baba Halit Karadağ
Dmitry: Gül Ali
İvan: Selahattin
Alyosa: Kadir
Smerdyakov: Cemal
Grigory: Uşak
Grushenka: Gülhayat
Katya: Nazlı
Zosima: Kasabanın İmamı

Bu dizinin öyküsünde esas kahramanlarına bakıldığında ise ilk başta Karadağlar ailesi ile karşılaşmaktadır. Bir baba, üç oğul ve bir de gayrimeşru oğuldan oluşan bir aile söz konusudur.

Baba **Halit Karadağ**, kösnü düşkün ve oğullarıyla ilişkileri gelgitler üzerine kurulu ve genelde sadakat duygusu uyandırmaktan uzak bir babadır. Oğulların en büyüğü ve diğer iki meşru oğlun anneleri farklıdır.

En büyük oğul Gül Ali geleneksel serbest hayatı olan delidolu biridir.

Ortanca oğul olan Selahattin avukattır. Aileden uzakta okumuş Batıcı ve geleneklere bağlı olmayan dini yönü zayıf bir aydındır ve aileyle ilişkilerinde devamlı bir mesafe vardır ya da bunu yaratmaya çalışmaktadır.

En küçük oğul olan Kadir ise çocuksu bir saflığı üzerinde taşıyan dindar bir insandır.

Gayrimeşru oğul Cemal, Baba Halit Karadağ'ın hizmetçisi olarak evde çalışmaktadır ve Selahattin'e hayranlık duymakta, onunla sohbetlerde bulunmak istemektedir. Ayrıca evin başka bir hizmetçisi Uşak da, Gül Ali'nin büyümesindeki katkılarıyla ve cahil uşak karakteriyle ev halkının son üyesidir.

Gül Hayat, hem Baba Halit Karadağ'ın hem de Gül Ali'nin âşık olduğu ve bunların her ikisiyle de aşk oyunları oynayan ve fakat her ikisinin de sahip olamadığı etkileyici kadın karakterdir. Gizli gizli, geçmişinde yaşadığı ve hala dönmesini beklediği kişi (romanda subay=Kumarcı Ramiz) duyduğu aşkına sadık kalmaya çalışmaktadır.

Nazlı, Gül Ali ile geçmişte bir ilişkisi olan ve fakat öykünün ilerleyen bölümlerinde kendisini avukat Selahattin'e daha yakın hissedecek olan aristokrat kökenli kaymakamın kızıdır.

Kadir'in yaşadığı ilçede cami imamı ile ilişkide olup dini yönden ondan etkilenmektedir.

Bu esas karakterlerin yanında pek çok da yan karakter barındıracak olan dizinin esas öyküsü yanında pek çok da yan öyküyle karşılaşılacaktır.

(Bu arada dizi romanın etkisinden çıkıp çığrından çıkabilir)

Bu yan karakterler ve öyküler ile esas öyküye bakılacak olursa; bir cinayet ve bu cinayetin değerlendirilmesiyle karşılaşılacaktır. Bu yönüyle romanın **polisye** bir öykü (bu noktada Batı'da polisliyenin gelişimi ve rasyonalizm arasındaki ilişki hatırlanmalıdır) üzerine inşa edildiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Romanın başlarında **Baba Halit Karadağ** ve **Gül Ali** arasındaki para hesaplaşmasıyla karşılaşılır. Gül Ali babasından aldığı ve savrukça yaşamını devam ettirdiği paralardan sonra son bir kez kendisinin hakkı olduğunu düşündüğü bir miktar daha para babasından istemektedir. Baba Halit Karadağ ise bu parayı vermeye yanaşmamaktadır. Zira ikisinin arasında yer alan Gül Hayat'a karşı Gül Ali'yi zor durumda bırakmak istemektedir. Başka bir para ilişkisi ise yine Gül Ali ile Nazlı arasında bulunmaktadır. Nazlı'nın babasının zor durumda kaldığı bir dönemde, Gül Ali onun aşığı da olarak para yardımında bulunmuştur. Daha sonrasında ise Nazlı bir miktar parayı babasına gönderilmesi bahanesiyle ve fakat aslında Gül Ali'nin o parayla Gül Hayat'a gideceğini bilerek yine de Gül Ali'ye vermiştir. Gül Ali'nin babasından istediği miktar 3000 liradır. İşte Nazlı'nın kendisine verdiği bu miktardır. Selahattin ve Kadir'in bu para ilişkisindeki tutumları silik kalmakla beraber, asıl çelişki Baba Halit Karadağ ve Gül Ali arasında yaşanmaktadır. Yine aynı miktar paranın farklı bir şekilde ortaya çıkması ise, Babanın Gül Hayat'a hediye olarak bu miktardaki parayı bir zarfta tutuyor olmasıdır.

Para sorununun çözümü için tüm aile toplanarak Kasabanın imamına ziyarete gitmiş, ancak burada da bu çatışma çözülmemiş fakat ilginç bir gelişme olmuş ve Kasabanın İmamı, Gül Ali'nin önünde eğilerek herkesi şaşırtmıştır. Zaten daha sonra da Kadir'e inziva hayatından ayrılması ve abisini korumasını salık verecektir.

Bu arada Nazlı ile nişanlı olan Gül Ali, Gül Hayat'a âşık olmuştur. Sorunu çözmeye çalışan Nazlı, Gül Hayat'ı ziyarete gitmiş ve aralarında geçen konuşmanın başlarında Nazlı, Gül Hayat'tan çok iyi muamele görmüş ve fakat sonunda Gül Hayat onu aşağılayarak hem kendisinden hem de Gül Ali'den nefret etmesine sebep olmuştur. Nazlı ile Selahattin bu arada görüşmeye başlamışlar ve her iki taraf da aslında birbiriyle ilişkisi olması gerekenin kendileri olduğunu hissetmişlerdir.

Öykünün gelişiminde en etkileyici yanlardan biri aile içinde geçen tartışmalardır. Babanın sağlığı ve Gül Ali'nin ise kayıtsızlığı sebebiyle çok etkin olmadığı bu felsefi tartışmalarda taraflar Kadir ve onun karşısında yer alan Avukat Selahattin'dir. Cemal ve Selahattin arasındaki sohbetlerde ise, Cemal sürekli saygı duyduğu Selahattin'den bir şeyler öğrenmeye çalışan ve onun fikirlerinin takipçisi bir görünüm arz etmektedir.

Diğer bir diyalog da Kadir ve Gül Hayat arasında geçendir. Kadir'den çok etkilenen ve onu çok beğenen Gül Hayat'ın romanın sonunda verdiği kararların asıl etkileyicisi bu diyalogla aslında Kadir olmuştur.

Bu arada Gül Ali bir gün babasının evine gelir ve para ister, istediğini alamayınca da babasını ölümle tehdit eder ve gider. Selahattin bu arada bütün bu kargaşadan uzaklaşmak üzere Moskova'ya gitmeye karar verir. Bu sırada Cemal ile aralarında geçen konuşmada Cemal, babasının öldürülebileceğini ima eder ve Selahattin buna rağmen gitmeyi tercih ederek aslında

Cemal'a göre olacaklara göz yumacağının işaretini verir gizliden gizliye. Cemal bu konuşmada Selahattin'e ayrıca kendisinin müzmin sara hastalığından bahseder ve kimsenin onun eyleme geçebileceğini beklemediğini üstü kapalı bir şekilde anlatır. Gül Ali, Gül Hayat ile babasının buluşacağını Cemal'den öğrendiği gece ise Gül Hayat'ın evine gider ve onu orada bulamaz. Aklına gelen ilk şey babasına gittiğidir. O da babasına gider ancak Gül Hayat'ın orada olmadığını anlayınca ayrılır, fakat ayrılırken onu duvarda yakalayan Uşak'a vurmak zorunda kalır. Gül Hayat'ın evine gittiğinde hizmetçisinden aslında onun eski sevgilisi subay ile buluşmak üzere yakın bir köydeki meyhaneye gittiğini öğrenir. Bu arada Nazlı'dan aldığı paranın yarısını saklamış olan Gül Ali, bu paranın bir kısmıyla rehinciye bıraktığı silahları alır ve meyhaneye doğru yola çıkar.

Bu arada Gül Hayat meyhaneye varmış ve büyük hayal kırıklığına uğramıştır. Beş senedir görmediği subayı aslında gözünde büyütmüştür. Bir kartal olarak hatırladığı subayı şimdi yaşlı ve hilekâr bir kumarbaz Ramizdir. Bu arada içeri Gül Ali girer ve Gül Hayat bu duruma çok sevinir. Gül Ali'yi sevdiğini anladığını söyler. Ancak Uşak'ı öldürdüğüne inanan Gül Ali, çok sevinmesine rağmen, artık ikisi için çok geç olduğunu da belirtir.

Çok zaman geçmeden buraya gelen savcı ve güvenlik güçleri tarafından tutuklanan Gül Ali, Uşak'ı öldürmemiş olduğunun sevinci ve babasının ölümünün şaşkınlığını yaşamaktadır. Mahkeme başladığında hem Selahattin hem de Kadir, Gül Ali'nin suçsuzluğunu iddia etseler de tüm kanıtlar ona karşıdır.

Bu arada Selahattin sarsıcı gerçeğe yüzleşir. Babasının evine gittiğinde babasının koltuğunda oturan ve ceketini giyen Cemal ile konuşmaya başlar. Cemal, onun endişe etmesine gerek olmadığını söylediğinde, Selahattin ısrarla ne için endişe etmesi ya da etmemesi gerektiğini sorgular. Bildiği cevapları Cemal'dan duyar. Tanrı olmadığına göre cinayetin de olası olduğu düşüncesini Cemal'in kafasına Selahattin sokmuştur. Bütün sohbetleri boyunca aslında Selahattin babasının ölmesini istediğini anlatmış ve o gün Moskova'ya giderken de olacaklardan sorumlu olmadığını söyleyerek Cemal'e son izni vermiştir. Cemal ise, sahte bir sara nöbeti ile tamamen hareketsiz görüldüğü o gece, Gül Ali evden ayrılır ayrılmaz Baba Halit Karadağ'ın yanına gitmiş ve onu öldürmüştür. Gül Hayat içeride olmadığına göre onu Gül Ali'nin öldürdüğüne inandırabilmek için de, Gül Hayat için hazırlanmış zarfın içindeki mektubu yırtarak odada bırakmış ve parayı da kendisine almıştır.

Bu gerçeğe yüzleşen Selahattin, Cemal'i mahkemeye gitmeye ikna edememiş ve Cemal

peşinden gittiği bu adamın pişmanlığını gördüğünde, aslında söylediklerine inanmadığını Selahattin'in yüzüne haykırmıştır. Selahattin uzaklaşır uzaklaşmaz da intihar etmiştir.

Bu olayla sarsılan Selahattin mahkemede kendisinin suçlu olduğunu çünkü Cemal'i kendisinin bu yöne ittiğini söylese de mahkeme heyetini yeterince etkileyememiş ve orada asıl suçlunun herkesin içinde yer alan şeytan olduğu ve bu durumda Tanrı'nın da varolduğu yönünde bir söylemle bitirmiştir. Bu konuşmanın etkileyiciliğini ise son anda Nazlı'nın elindeki Gül Ali'nin kızgın anlarından birinde babasını öldüreceğini yazdığı mektubu okuması ortadan kaldırmış ve Gül Ali 20 yıl hapis ile cezalandırılmıştır.

Ancak Avukat Selahattin ve Kadir, Gül Ali'nin Gül Hayat ile Amerika'ya kaçmasını sağlamıştır. Geride kalan Avukat Selahattin aklını kaybetmiş, Kadir ise yan öykülerden birinin sonucu olarak çocuklarla elele mutlu bir son sahnede gözden kaybolmuştur.

Bu yan öykü ise Gül Ali'nin yolda oğlunun önünde dövdüğü bir emekli yüzbaşı ve onun oğlunun hastalığı çerçevesinde gelişmektedir. Çocuk bu olaydan sonra babasının Gül Ali tarafından davet edildiği düellodan kaçmadığını ve onurlu biri olduğunu iddia ederek tüm arkadaşlarıyla kavga etmekte ve sonra da hastalanarak yatağa düşmektedir. Kadir bu durumda aileye yardım etmeye çalışsa da gururlu baba bunu kabul etmemiş ve daha sonra da Gül Ali'nin yardım çabalarını geri çevirmiştir. Gül Ali'nin kaçmadan önce kendi ülkesinde yaptığı son şey ise, hasta yatağındaki çocuğu ziyaret temek ve onun yanında babasından özür dilemek ve özrünün kabulü için çocuktan izin almak olmuştur. Bu çocuğun ölümünden sonra ise arkadaşları Kadir etrafında mutlu bir topluluk oluşturmuş ve romanın kapanış sahnesini bu oluşturmuştur.

Eğer dizi romana sadık kalırsa bu öykü dışında göze çarpan ve unutulmaz etkileyici bölümü işleyebilir. Bunlardan en önemlisi şüphesiz ki "Büyük Engizisyoncu" adlı bölüme karşılık "Menderes İktidarını" işlenebilir. Dini hayatı kurtarıcı yeryüzüne indiği ve onu dini liderlerin karşılanması gibi olacaktır. Daha sonra Menderes, dindarlar tarafından insanları mutsuz etmekle suçlanır, zira Menderes insanlara seçme özgürlüğü vererek onları mutsuz etmiş, oysaki daha önceki durumlar zorunluluklarıyla beraber insanlara mutluluk içindedirler.

Göze çarpan bölümlerden bir diğeri ise Selahattin ve Kadir'in felsefe üzerine sohbetleridir. Tanrı'nın varlığı ve yokluğu üzerine odaklanan bu tartışmalarda Avukat Selahattin'in tanrıtanımazlığı savunusu, rakibine göre çok daha tutarlı ve sağlam olarak göze çarpmaktadır.

Son olarak ise Selahattin ve Cemal'in sohbetlerinden bahsedilmesi gerekir. Bu sohbetlerde Selahattin'in nasıl da Cemal'in cinayete giden yolunu hazırladığı son derece ustalıkla bir biçimde işlenecektir.

DİZİNİN SEMBOLİK YORUMU

Dostoevsky hem de son ve en çok tartışılan romanı olan Karamazov Kardeşler üzerine pek çok yorum ve eleştiri kaleme alınmıştır. Burada *Karamazov Kardeşler*'in uyarlaması olan Karadağlar dizisi ile içinde bulunduğu iddia edilen politik sembolizmin sınırları neler olacağıdır.

Bu çerçevede ilk olarak ailenin adı üzerinde durulmalıdır. Bilindiği gibi Dostoevsky gerçek yaşamda bulunan soyadlarından çok kendisinin yarattığı soyadlarını kullanmıştır. "**Karamazov**" da bunlardan biridir. Karamazov adının her şeyden önce çağrıştırdığı diğer bir ad ise "**Karamzin**"dir. **Rus Devletinin Tarihi** adlı başyapıtın yaratıcısı ve erken-Slavofil olarak adlandırılan Karamzin'in adının ise Tatar kökenli bir ad olması ilginç bir tesadüftür. Zira Rus devlet geleneğindeki yoğun Tatar etkisi unutulmamalıdır. Karamzin adı ise "**Kara-Mirza**" kökeninden gelen bir adın Rusçalaştırılması ile oluşmuştur. Hanedan unvanı olan ve bazen de doğrudan hanedanın kendisini gösteren bir kelime olarak "**mirza**" bize ilk ipucunu vermektedir. Romanın adını da veren ailenin adı, siyasette bolca rastlanan aile mecazî kullanımının bir örneği olarak ele alınmalıdır. Dizinin Karadağ ismi ise "Kara" lakabı eski kullanımda kıymetli ve değer ifade eden şeyler için kullanılır. Birçok vezir paşa bu lakabı iftiharla kullanmıştır. Dağ ise yükseklik çağrışımı birçok manaları taşımaktadır.

Bu çerçevede bakıldığında açıktır ki, Baba Halit Karadağ devlet temsil etmektedir. Oğullarıyla (halk) anlaşılamayan, devamlı köklü sorunlar yaşayan, hatta en büyük oğluyla aynı kadına âşık olarak (aslında Baba için aşk değil şehvet söz konusudur) iktidar mücadelesine

giren, ahlaki olarak yozlaşmış ve hiç kimse tarafından saygı ya da siyasal anlamda düşünürsek aslında meşruiyeti kabul edilmeyen bir babadır. Aynı zamanda dikkati çeken başka bir nokta da iki eşten alınacak mana devletin ilk eşi Cumhuriyet öncesi dönemi, ikincisi ise Cumhuriyet sonrası dönemi veya barındırdığı etnik halkları anımsatmaktadır.

En büyük oğul olan Gül Ali ise romanın pek çok yerinde vurgulandığı üzere Türkleri çağrıştırmaktadır. Akılla kavranması zor olan, irrasyonel davranışlarıyla ön plana çıkan, fakat özde iyi ve sıradan bir Türklük olarak açıkça Milliyetçi ideolojiyi temsil etmektedir. Zaten annesinin de ilk eş olması onun aynı zamanda Cumhuriyet öncesi, yani yeni Türkiye'yi temsil etmesinin başka bir yanıdır. Tabi ki aslında açıktır ki Milliyetçi düşünceler ve bunu takip eden dönemdeki Türkçülük de aslında Atatürk reformlarının sonucu olmasına rağmen, romantik köklerine bağlı kalarak, Türklük Milliyetçi düşüncenin orijinali olarak kabul etmiş ve Türkiye'nin bozulmamış gerçeğinin ifadesi olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Ortanca oğul olan Avukat Selahattin, Türkiye'deki Atatürk reformlarıyla zemin bulan Batıcı kanadı temsil etmektedir.

En küçük oğul Kadir, masumiyet ve milliyetçiliği dinle ise özdeşleştiren ve Türklük ülküsünün siyasal iktidar kaygılarından da uzak özünü temsil etmektedir.

Cemal, gayrimeşru oğul ve Baba Halit Karadağ'ın her daim güvendiği hizmetçisi olarak etnik halk yığınlarını işaret etmektedir.

Gül Hayat'ın iktidarı ya da ülkeyi temsil ettiği iddia edilebilecekse de, dikkatli bir okuma, aslında milleti temsil ettiğini ortaya koyacaktır. Zira Gül Hayat'ın âşık olduğu subay sevgilisi Ramiz teması bunun en önemli kanıtı olarak düşünülmelidir.

Bilindiği üzere Türk inanışlarına göre tüm Kürtler Türklerin bir boyudur. Ancak bundan sonra farklı yönlere dağılmışlardır.

Avukat Selahattin'in Gül Hayat ile ilgilenmemesi ve Nazlı ile Gül Hayat arasındaki ilişki de bu çerçevede değerlendirilmelidir.

Nazlı açıktır ki Türkiye aristokrasisini temsil etmektedir. Milliyetçilik düşüncelere yakın gözükmesine rağmen, aslında Batılaşmış ve Türklük idealinden uzaklaşmış ve aynı zamanda da düşkünleşmiş aristokrasiyi.

Kasabanın İmamı ise bariz bir şekilde dinî cemaat liderini temsil etmektedir.

Karakterlerin bu temsilinden sonra öykü de aynı çerçevede yeniden ele alınacak olursa, siyasal bir analiz ve bunun üzerine yükselen hiç de iyimser olmayan karmaşık öngörüler ile karşılaşmış olacaktır.

Dizinin hemen açılışında karşılaşılan Baba Halit Karadağ ve Gül Ali arasındaki para meselesini asıl iktidar mücadelesi olarak okumak gerekmektedir. Para ve iktidar ilişkisine ve hatta eşdeğerliği sonucuna nasıl vardığının anlaşılması için onun maddi sıkıntı içindeki hayatının ve kumarla çok fazla içli dışlı olduğu dönemlerinin (jeopolitik ve stratejik konum gereği) hatırlanması gerekmektedir. Ancak burada açıktır ki iktidar kavramı, içine girdiği pek çok felsefi tartışmadan ayrı olarak, yönetim aygıtını elinde tutmak gibi son derece yalın bir iktidar anlayışıdır. Burada Avukat Selahattin'i kısmen ve Kadir'i tamamen bu sorunun dışında tutması da manidardır. Zira Selahattin'in asla bu gücü eline geçirebilecek potansiyeli taşımadığı iddiasını ve aynı zamanda da Kadir'in temsil ettiği Türklük ülküsünün kavramı çerçevesinde zaten bu iktidardan uzak durmasının kendi kimliğine içkin olduğu kabulünü yansıtmaktadır.

Aynı çerçeveden bakıldığında Gül Ali ile Nazlı arasındaki para ilişkisi de aristokrasi ve milliyetçiler arasındaki gelgitli ilişkiyi yansıtmaktadır. Türkçülerin desteğini arakasına alan aristokrasinin daha sonra Türklük ideallerine sırt çevirmesi ve Batıcı düşüncelerin destekçisi olmaya başlaması bu ilişkide ifade edilmektedir.

Gül Hayat'ın Gül Ali ve Baba Halit Karadağ arasındaki durumuna yukarıda değinilmişti. Bu ilişkide paranın Baba'da bulunması ve Gül Ali'nin de Gül Hayat'ı elde edebilmesi için paraya ihtiyaç duyması, milliyetçiler ve devlet arasındaki gerilimli ilişkiyi de yansıtmaktadır. Bu noktada hatırlanması gereken en temel unsur, devletin Türklük politikalarla arasındaki mesafedir.

Gül Ali ve Baba Halit Karadağ arasındaki sorunun çözümü için Kasabanın İmamı'na gidilmesi ve fakat bu girişimin tamamen sonuçsuz kalmasıyla, dinin politik bir sorunun çözümü için yetersiz bulunduğu anlamına ulaşılmasıdır. Zaten buradaki tartışmalarda Baba'nın her türlü

çözümü engellemeye yönelik davranışlarına da bakılacak olursa, devletin böyle bir çözüme izin vermeyeceği öngörüsünün bulunduğu söylenebilir. Bu girişimin bitişi ve Kasabanın İmamı'nın Gül Ali önünde eğilmesi ise, Türklük idealinin zor yollardan geçeceği ve din kesiminin bu süreçte Türklük ülküsü olarak sembolleştirilen Kadir'i Gül Ali'ye yardımla görevlendirmesi çok önemlidir.

Nazlı ve Gül Hayat arasındaki ilişkiden çıkan sonuç ise, Türklük idealinin aristokratik yapıyla asla uyum içinde olamayacağı kabulüdür.

Avukat Selahattin ve Nazlı'nın yakınlaşması ise açık bir şekilde aslında Batıcıların sadece aristokrasi ile yan yana gelebileceği ya da başka bir deyişle Türklük gerçekliğine uzak oldukları iddiasının bir yansımasıdır. Entelektüeller ve halk arasındaki uçurumu temsil eden Batıcılık zaten, halkın öz değerlerinden uzaklaşmış aristokrasinin çocuklarının sapkınlığının ifadesidir.

Bu arada yürüyen Selahattin ve Kadir'in felsefi tartışmaları ise aslında, Batıcı düşünce ve siyasetin başarısızlığa mahkûmiyetini göstermeyi amaçlamaktadır. Yukarıda da değinildiği gibi Selahattin, Batıcı siyasal hareketi; Kadir ise Türklük ülküsünü temsil etmektedirler. Aralarındaki tartışmada yer alan Tanrı'nın varlığı konusu siyasal düzlemde sadakat sorununu ifade etmektedir. Başlangıçta yer alan Batıcılığın Türkiye'ye uyumu sorununun yerini ileride devlete sadakat ve daha sonrasında sadakatsizlik ve daha sonra da bunun yerine konacak olan ve Türkiye'ye yabancı olmayan gerçekliklerin tartışması izlemiştir. Bu tartışmalarda Selahattin'in argümanlarının çok daha tutarlı olması ise, sonuç bölümüyle dengelenmiştir. Argümanların gücüne rağmen, doğru bambaşka bir yerde olabilir düşüncesinin yansımasıdır.

Bu tartışmaların en can alıcı yanı ise kuşkusuz ki, Cemal'in bu tartışmalar içindeki tutumudur. Dikkatle bu tartışmaları izleyen Cemal, kendisini Selahattin'in öğrencisi olarak kabul etmektedir.

Bu arada geçen Kadir ve Gül Hayat arasındaki diyalog, bu sayede Gül Hayat'ın Kadir'e büyük bir sempati ve daha da ötesi saygı duyması ve bu yüzden de romanın sonundaki kararını veriş ve Gül Ali'ye bağlanması, Türk birliği için dine ve Türk ülküsüne vereceği önemin göstergesidir. Ona göre milletin birliği de Türkiye'nin esenliğinin de ancak Türk ülküsünün etkisiyle var olabilirliğinin ispatıdır.

Romanda cinayet sahnesi ise zamanın kırıldığı noktadır. Buraya kadar gelen vaka analizi bundan sonra yerini öngörülere bırakmaktadır. Bu sahnede ilk dikkate değer nokta; Türk birliği iradesinin (Gül Hayat) devletin iktidarına (Baba'daki para) değil, kendi meşru sahibine (subay (kumarbaz Ramiz) yönelmiş olmasıdır. Ancak Türklük idealine bu arada Osmanlı'nın tükenmişliğini ancak ve ancak milliyetçilerden (Gül Ali) göstermektedirler. Bunu ise ancak devletle mücadeleye girerek ve fakat yine de son sadakatsizliği yapmayarak becermektedirler. Milliyetçiler büyük idealleriyle uğraşırken ve Batıcılar (Selahattin) da etkinliklerini yitirmişken ise, derin uykuda görünen halk (Cemal) fırsattan istifade ederek devleti devirmektedirler. Türkiye'nin ruhu (Kadir) ise bütün bunlar olurken, (Kasabanın İmamı) aldığı talimatla, sonuçta başarısız da olsa, milliyetçilerin yardımına koşturmaya çalışmaktadır.

Selahattin ve Cemal'in yüzleşmesi, herhalde hem Batıcıları hoyratça eleştiriyor olmanın verdiği memnuniyeti hem de hiç de istemediği bu durum yüzünden büyük bir korku yaşamış olsa gerektir. Zira bu bölümün yeniden okunmasında karşılaşılabilecek olan politik analiz, Batıcıların hazırladığı zemin üzerinde gelişen halk kitle hareketlerinin alacağı tehlikeli durumu işaret etmektedir. Cumhuriyet Devrimi'nin burada öngörülmüş olduğu da kolaylıkla söylenebilir. Hatta böyle olası bir devrimin niteliklerini de kendince tanımlamıştır. Şöyle ki; Selahattin eve girdiğinde, Cemal'in üzerinde babasının ceketi olduğu halde onu babasının koltuğunda otururken bulmuştur. Bu ceketin cebinde 3000 lira da vardır. Cemal'in Gül Hayat ile hiçbir ilgisi yoktur, hatta aldığı para da Baba'yı öldürmenin kendisinden sonraki bir amaç olarak ortada durmaktadır. Bu cinayeti işlerkenki ahlaki sebepleri bambaşka olmasına rağmen, asıl derdi ise Babanın (devletin) yerini almaktır. Bu durum politik düzleme taşındığında ortaya çıkan sonuç, isyancı halk kitlelerin aslen ne Türk birliği gibi "yüce" amaçları hatta ne de iktidar amacı vardır. Batıcılardan öğrendikleri yarım yamalak bilgilerle devleti devirirken aslında kendilerinin de devletinkinden başka bir yönetim kuramayacakları iddiası ortaya atılmaktadır.

Cemal'in intiharı ise açıktır ki Türkiye'de halkı mahkûm etmesidir. Kendi halkına

yabancılaşmış ve derinlikten yoksun olarak gördüğü bu hareketin ileride kendisine de yabancılaşacağı ve kendisini ortadan kaldıracığı öngörüsü olarak da düşünülebilir.

Selahattin ve Kadir'in el ele verip **Gül Ali'yi ve Gül Hayat'ı Amerika'ya kaçırmaları** ise şüphesiz ki halkın karşısında Batıcı liberaller ve milliyetçi sağın başarısız ittifakını temsil etmektedir. Ayrıca dikkate değer bir unsur da son anda bile Nazlı'nın Gül Ali'ye karşı kin dolu tutumudur ki, burada da herhalde aristokrasinin son anda bile milliyetçilik ile barışamayacağı yönündedir.

Sonunda Selahattin'in delirmesi ve geriye aileden sadece Kadir'in kalması ise açıktır ki, Batıcılığın kendi iç çelişkileriyle ortadan kalkacağı, buna rağmen Türklük ülküsünün yeni Türkiye'nin dinî ve derin ruhunun geleceği temsil eden çocuklarla beraber Türkiye'de ilelebet var olacağı öngörüsü ya da umudunu yansıtmaktadır.

Bunların dışında önem arz eden iki yan öykü de bu politik sembolizmi güçlendirmektedir. Sadece dinî kesimi lanetlemek ve methetmekle kalmamakta, aynı zamanda halkı da de din ile beraber ele almakta ve özgür iradenin önemine vurgu yapmaktadır.

Sonuç olarak dizideki politik sembolizme kısaca bakılacak olursa, ilk söylenmesi gereken aile mecazı çerçevesinde dönemin Türkiye siyasetinin bir analizini yapılmaya çalışılacak ve bir cinayet üzerinden de öngörülerini ortaya konulacaktır.

Roman günün politik ortamını ve siyasal aktörlerini kuşkusuz ki kendi politik görüşleri çerçevesinde algılanmış olduğundan, dizide aynı istikamete işaret edeceği anlaşılmaktadır. Bu çerçeveyi ele almak için ise birkaç başlık olarak **Devlet, milliyetçiler, dinciler, Batıcılık ve ihtilal** kavramlarına bakılmalıdır.

Dizide son söz romandaki gibi ise her ne gerçekleşirse gerçekleşsin, Türklük ülküsünün geleceği elinde tutacağı ve Türkiye'de ilelebet yaşayacağı inancıdır.

— **Ömrümüzün sonuna dek! Tüm ömrümüzce el ele olalım! Yaşasın Karamazov! diye bağırırdı.**

Bütün çocuklar bu bağırışa bir kez daha katıldılar.

KARAMAZOV KARDEŞLER ROMANI [\(İNDİR\)](#)

KARAMAZOV KARDEŞLER'DE POLİTİK SEMBOLİZM Dr.Taşansu Türker [\(İNDİR\)](#)